

KONTRADIKTORNE I PRESUDE NA OSNOVU DISPOZITIVNIH RADNJI STRANAKA U SRBIJI I U UPOREDNOM PRAVU

REZIME: Jedan od načina okončanja parničnog postupka je donošenje sudske odluke koja može biti u formi presude i u formi rešenja. Presudom se meritorno odlučuje o podnetom tužbenom zahtevu. Prema sadržaju pravne zaštite koje pružaju presude se dele na kondemnatorne, deklarativne i konstitutivne. Prema načinu donošenja, postoje potpune, delimične, međupresude i dopunske presude. U ovom radu ćemo obraditi vrste presuda prema načinu postupanja ili držanja stranaka u parnici (dispozitivnih radnji stranaka). Zavisno od zakonodavstva, videćemo da u nekim rešenjima postoje određene presude kojih nema u drugim zakonodavstvima. U zakonodavstvu Republike Srbije postoje kontradiktorne presude, presude na osnovu priznanja, presude na osnovu odricanja, presude na osnovu izostanka, presude na osnovu propuštanja i presude bez održavanja rasprave. Zakonodavstva koja će nam poslužiti za analizu određenih presuda su zakonodavstva Hrvatske, Slovenije, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Severne Makedonije i Crne Gore.

Ključne reči: *presuda na osnovu priznanja, presuda na osnovu odricanja, presuda na osnovu izostanka, presuda na osnovu propuštanja, kontradiktorna presuda*

* Doc.dr, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, e-mail: marko.stankovic@pravni-fakultet.info

** Doc.dr, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, e-mail: danijela.despotovic@pravni-fakultet.info

Uvodna razmatranja

Presudom se meritorno okončava parnični postupak. Prisutne su različite podele presuda zavisno od pristupa, na koji se iste mogu podeliti. U ovom radu ćemo prikazati podelu presuda na osnovu postupka koji je prethodio donošenju presude ili kako neki autori nazivaju „presude na osnovu dispozitivnih radnji stranaka”.¹ To su presude na osnovu priznanja, presude na osnovu propuštanja, presude na osnovu izostanka, kao i presude bez održavanja rasprave. Presuda na osnovu priznanja (izjava o priznanju tužbenog zahteva predstavlja procesnu radnju parnične stranke²) i presuda na osnovu izostanka postoje u svim zakonodavstvima koja analiziramo u ovom radu, a koja su nastali raspadom SFRJ i koji su koristila Zakon o parničnom postupku iz 1976.³ godine kao osnovu. Odredbe o presudi na osnovu odricanja koja se takođe pojavljuje u svim u ovom radu analiziranim zakonima su u potpunosti usklađene sa odredbama presude na osnovu priznanja pa sve što je rečeno za ovu presudu *mutatis mutandis* važi i za presudu na osnovu odricanja.⁴

Još jedna specifična vrsta presude je presuda na osnovu propuštanja. Iz ove presude proizilazi da ako tuženi ospori tužbeni zahtev u odgovori na tužbu, on to mora da učini iznoseći nove činjenice i predlažući nove dokaze. U suprotnom, sud će smatrati da odgovor na tužbu nije ni podnet što stvara uslov za donošenje presude zbog propuštanja.⁵ Ili će podneti odgovor na tužbu koji ne iznosi nove činjenice ili koji ne predlaže dokaze kojima će potvrditi te činjenice sud tumačiti kao sredstvo za odlaganje postupka, a tuženi nema nove činjenice ni dokaze da ospori tužiočeve tvrdnje.

Ni presuda bez održavanja rasprave nije nov institut koji se pojavio u uporednopravnim zakonima o parničnom postupku. Ova presuda postoji još u Zakonu o parničnom postupku iz 1956. godine i bila je predviđena u privrednim sporovima. “ Prema odredbama ovog zakona, presuda se mogla doneti i bez usmene rasprave ako činjenično stanje nije sporno među strankama, a

¹ Više: Jakšić, A. (2018) Građansko procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 554

² Triva, S. Belajec, V., Dika, M., (1986) Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, Narodne Novine, str. 494.

³ Više: Ralčić, T., Tanasković, V., (1980) Zakon o parničnom postupku, sa komentarom, sudskom praksom obrascima i registrom pojmova, Beograd, Književne novine, član 331 presuda na osnovu priznanja i član 332 presuda na osnovu izostanka, str. 530-533

⁴ Više: Keča R., Starović B., (2004). Građansko procesno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, str. 365-

⁵ Jakšić, A., *op. cit.*, str. 556.

obe su se stranke odrekle glavne rasprave.”⁶ Odredbama Zakona o parničnom postupku 1976. godine nije bilo predviđeno da stranke predlože ili pristanu na donošenje presude bez održavanja rasprave jer je sud po službenoj dužnosti donosio ovu presudu kada su ispunjeni zakonski uslovi.⁷

Kontradiktorna presuda

Kao jedna od presuda koja se može doneti nakon okončanja glavne rasprave je presuda na osnovu obostranog raspravljanja. Kontradiktorna presuda postoji kada su u parničnom postupku zahtevi stranaka suprotni i međusobno se isključuju. Naime, tužilac u tužbi zahteva donošenje presude u svoju korist, a tuženi osporava tužbeni zahtev i upusti se u raspravljanje, po pravilu ističe zahtev da sud svojom presudom odbije zahtev tužioca. Kontradikcija postoji ili o činjenicama ili o pravu, ili o činjenicama i o pravu. U ovakvom slučaju sud raspravlja o kontradikcijama stranaka uz učešće obe parnične stranke i donosi presudu koja ima karakteristike kontradiktorne aktivnosti tužioca i tuženog.⁸ Ova presuda je pravilo i sadrže je u svi zakoni koje smo prikazali u ovom radu.

Presuda bez održavanja rasprave

Ova vrsta presude je korišćena u privrednim sporovima. Kasnije je prilagođena i opštem parničnom postupku. “U kontradiktorne presude spada i presuda koja se donosi bez održavanja rasprave, jer sud može da donese ovakvu presudu samo nakon što je primio odgovor na tužbu.”⁹ Smisao ove presude se ogleda u efikasnosti sudova i što efikasnijem suđenju, pridržavajući se suđenja u razumnom roku. Smatra se da ako je tuženi nakon dobijanja tužbe na odgovor, isti dostavio sudu u određenom roku, da sud na osnovu raspravljanja koje je izneo tužilac u tužbi i tuženi u odgovoru na tužbu, može doneti presudu bez održavanja rasprave. Potrebno je da se ispune određeni uslovi a to je da među strankama nisu sporne činjenice i da ne postoje druge smetnje za donošenje ove vrste presude. Tuženi može u odgovoru na tužbu da ospori tužbeni zahtev, ali ako ne iznese nove činjenice i navede nove dokaze kojima potkrepljuje te činjenice, a tužiočeve činjenice ne osporava, sud

⁶ Culja, S., (1957). Građanski parnični postupak FNRJ, Zagreb, Školska Knjiga, str. 634.

⁷ Stanković, G., (2013), Presuda bez održavanja rasprave, Novi Sad, *Pravo teorija i praksa*, (7-9), str. 2-3.

⁸ Momčilović R., Grdić Prstojević, V., (2008). Građansko procesno pravo, Mladenovac, Grafika Komerc, str. 87.

⁹ Jakšić, A., (2018). Građansko procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 554.

može radi efikasnosti postupka da donese presudu bez održavanja rasprave. Prikazaćemo odredbe u određenim zakonima koje regulišu ovu vrstu presude.

U zakonodavstvu Republike Srbije je u članu 291 ZPPSRB navedeno da „Predsednik veća može, u toku pripremanja glavne rasprave, posle prijema odgovora na tužbu, da donese presudu, ako utvrdi da među strankama nisu sporne činjenice i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke.”

Odredbom člana 332.a ZPPHRV zakonodavstva Republike Hrvatske normirano je da: „Ako je tuženik u odgovoru na tužbu priznao odlučne činjenice, nezavisno o tome što je osporio tužbeni zahtev, sudija pojedinac, odnosno predsednik veća može bez zakazivanja ročišta doneti presudu (član 325 i 329), ako ne postoje druge smetnje za njeno donošenje.”

U zakonodavstvu Republike Crne Gore je u članu 282 ZPPCG navedeno da „Kad, po prijemu odgovora na tužbu, sud utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke može bez zakazivanja ročišta doneti odluku o sporu.”

U zakonodavstvu Republike Severne Makedonije je u članu 270 ZPPMAK navedeno da „Nakon prijema odgovora na tužbu, ako sud utvrdi da činjenično stanje nije sporno između stranaka i da nema drugih prepreka za pokretanje postupka, sud može doneti odluku bez saslušanja stranaka.” Presuda bez održavanja rasprave u članu 321 istog Zakona je navedeno da „Ako tuženi u odgovoru na tužbu prizna navedene činjenice, nezavisno što osporava tužbeni zahtev, sudija pojedinac, odnosno predsednik veća može bez zakazivanja ročišta da donese presudu (članovi 311 i 315) ako ne postoji prepreke za njeno donošenje.”

U zakonodavstvima Republike Slovenije, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske nisu regulisane odredbe o presudi bez održavanja rasprave.

U zakonima Republike Srbije, Republike Hrvatske, Republike Crne Gore i Republike Severne Makedonije jeste regulisana i to skoro identično. U makedonskim parničnom zakonu postoje dve odredbe koje regulišu ovu vrstu presude.

Presuda na osnovu priznanja

Ova vrsta presude je dobro poznata u svim prikazanim parničnim zakonima koji su analizirani u ovom radu. Pojavila se u prvom posleratnom ili prvom jugoslovenskom Zakonu o parničnom postupku iz 1929.¹⁰ godine (u daljem tekstu

¹⁰ Više: Niketić, G., (1934). Građanski parnični postupak, Beograd, Geca Kon, str. 403, Ako tuženik na prvom ročištu ili na usmenoj spornoj raspravi izrično prizna sasvim ili od česti tužbeni zahtev, onda će se po predlogu tužiočevu doneti presuda na osnovu priznanja. (čl. 491).

ZPP1929). Javlja se i u drugom Zakonu parničnom postupku iz 1956. godine¹¹ (u daljem tekstu ZPP1956). U trećem Zakonu o parničnom postupku iz 1976. godine (u daljem tekstu ZPP1976) je normirana u članu 331,¹² dok je u četvrtom Zakonu o parničnom postupku iz 2004. godine (u daljem tekstu ZPP2004) normirana članom 336.¹³ Donosi se kada tuženi prizna tužbeni zahtev tužioca bez daljeg raspravljanja. Sud će doneti presudu na osnovu priznanja, ali opreza radi mora da vodi računa da li stranke mogu da disponiraju svojim zahtevima. Mora da se uveri da je tužbeni zahtev dopušten. U suprotnom neće doneti ovu vrstu presude. Prikazaćemo kako su uporednopravna zakonodavstva regulisala odredbe o ovoj presudi u svojim nacionalnim zakonima.

U zakonodavstvu Republike Srbije u članu¹⁴ 348 ZPPSRB je normirano da “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će bez daljeg raspravljanja da donese presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja). Sud neće da donese presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolažu (član 3, stav 3). Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2, ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u podnesku, tuženi može da opozove do donošenja presude i bez pristanka tužioca.”

U zakonodavstvu Republike Hrvatske je u članu¹⁵ 331 ZPPHRV navedeno da “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom prihvata tužbeni zahtev (presuda na temelju priznanja). Sud neće doneti presudu na temelju priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uslovima, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 3). Donošenje presude na temelju priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana pre toga pribave obaveštenja. Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.”

¹¹ Poznić, B., et al. (1957) Zakon o parničnom postupku sa komentarom, Beograd, Nova administracija, str. 287.

¹² Triva, S., Dika, M., (1991) Zbirka pravnih propisa, Zakon o parničnom postupku od 24.12.1976. godine, Zagreb, Narodne novine, str. 240.

¹³ Zakon o parničnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 125/04, 111/09.

¹⁴ Zakon o parničnom postupku Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 72/11, 49/13–odluka US, 74/13 – odluka US, 55/14 i 87/18 (u daljem tekstu ZPPSRB).

¹⁵ Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, *Sl. SFRJ*, br. 4/77 i 36/77. (SL SFRJ, br. 6/80, 36/82, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91. NN br. 91/92, NN br. 112/99, NN br. 88/01, NN br. 117/03, NN br. 88/05, Odluka USRH br. U-I-1569/04 i dr. NN br. 2/07 i 96/08, NN br. 84/08, NN br. 123/08) NN br. 57/11 i NN br. 25/13 (u daljem tekstu ZPPHRV)

U zakonodavstvu Republike Slovenije u članu¹⁶ 316 ZPPSLO normirano je da “Ako je tuženi priznao zahtev do kraja glavnog pretresa, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu (presuda na osnovu priznanja). Sud ne donosi presudu na osnovu priznanja, iako su potrebni uslovi ispunjeni, ako utvrdi da je reč o zahtevu koji stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Presuda o priznavanju odlaže se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana pribave obaveštenja. Priznavanje zahteva na ročištu ili u pisanom zahtevu može tuženi opozvati čak i bez pristanka tužioca do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Republike Crne Gore je u članu¹⁷ 337 ZPPCG je normirano da “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna celi ili deo tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev u delu u kome se priznaje tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja). Sud neće doneti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4, stav 3). Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca da opozove do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Republike Srpske je u članu¹⁸ 180 ZPPSRP normirano da “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će

¹⁶ Zakon o parničnom postupku Republike Slovenije, Zakon o pravdnem postopku – ZPP (*Uradni list RS*, št. 26/99 z dne 15. 4. 1999), – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-A (*Uradni list RS*, št. 96/02 z dne 14. 11.2002), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o razveljavitvi šestega odstavka 168. člena Zakona o pravdnem postopku, kolikor gre za sodne takse za vložitev tožbe, št.U-I-255/99-28 (*Uradni list RS*, št. 58/03 z dne 18. 6. 2003), – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-B (*Uradni list RS*, št. 2/04 z dne 15. 1.2004), – Zakon o delovnih in socialnih sodiščih – ZDSS-1 (*Uradni list RS*, št. 2/04 z dne 15. 1. 2004), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o delni razveljavitvi 11. člena Zakona o pravdnem postopku, št.U-I-145/03-9 (*Uradni list RS*, št. 69/05 z dne 22. 7. 2005), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o razveljavitviprvega odstavka 105.a člena Zakona o pravdnem postopku, št. U-I-74/05 (*Uradni list RS*, št. 90/05 z dne 10. 10.2005), kolikor določa, da je treba vlogi, ki vsebuje napoved pritožbe, v postopkih za izdajo plačilnega naloga v gospodarskih sporih priložiti dokazilo o plačilu sodne takse, – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o delni razveljavitvi 366. člena Zakona o pravdnem postopku, št.U-I-55/04-10 (*Uradni list RS*, št. 43/06 z dne 21. 4. 2006) in – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnempostopku – ZPP-C (*Uradni list RS*, št. 52/07 z dne 12. 6.2007). Zakon o pravdnem postopku (uradno prečiščeno besedilo) (ZPP-UPB3) *Uradni list RS* 73/07 od 13.08.2007 (u daljem tekstu ZPPSLO).

¹⁷ Zakon o parničnom postupku Crne Gore, *Sl. list RCG*, br. 22/04, 28/05-odluke US i 76/06 i *Sl. list CG* br. 47/15-dr. zakon, 48/15, 51/17, 75/17-odluka US, 62/18-odluka US i 34/19 (u daljem tekstu ZPPCG).

¹⁸ Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 - odluka US, 45/09 - odluka US, 49/09 i 61/13, (u daljem tekstu ZPPSRP).

bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja). Sud neće doneti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 2). Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Republike Severne Makedonije je u članu¹⁹ 317 ZPPMAK navedeno da “Ako tuženi, pre okončanja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će bez naknadnog raspravljanja doneti presudu kojom će usvojiti tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja). Sud neće doneti presudu na osnovu priznanja i kada su ispunjeni potrebni uslovi ako utvrdi da postoji zabrana kojom stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Donošenje presude na osnovu priznanja odlaže se ako je potrebno da se pribavi obaveštenje za okolnosti iz ovog člana. Priznanje tužbenog zahteva na ročištu ili pismenim podneskom tuženi može i bez saglasnosti tužioca da opozove do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine je u članu²⁰ 180 ZPPBIH navedeno da “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja). Sud neće doneti presudu na osnovu priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uslovima, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 2). Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana, pre toga pribave obaveštenja. Priznanje tužbenog zahteva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.”

Iz prikazanog možemo utvrditi da je skoro u svim parničnim zakonima identično regulisana odredba o presudi na osnovu priznanja. Jedino odstupanje pravi parnični zakon Crne Gore koji precizira: “Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna celi ili deo tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev u delu u kome se priznaje tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja).” Svi ostali parnični zakoni ne navode u kom delu se vrši priznanje jer se smatra da tuženi priznaje tužbeni zahtev u celosti, koji sud usvaja i donosi presudu na osnovu priznanja.

¹⁹ Zakon o parničnom postupku Republike Makedonije, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 79/05, br. 110/08, br. 83/09, br. 116/10 i br. 07/11 (u daljem tekstu ZPPMAK).

²⁰ Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, br. 53/03, br. 73/05, 19/06 i 98/15 (u daljem radu ZPPBIH).

Presuda na osnovu odricanja

Ova presuda se prvi put u domaćem zakonodavstvu javila u ZPP1929.²¹ Zakonodavac je izostavio u ZPP1956. Ponovo se vraća u domaće zakonodavstvo u ZPP1976 u članu 331a. Ostaje i u ZPP2004 u članu 337. “Odricanje od tužbenog zahteva je dispozitivna parnična radnja tužioca kojom on raspolaze predmetom parnice – svojim tužbenim zahtevom. Svojom izjavom o odricanju od tužbenog zahteva, koja predstavlja procesnu izjavu volje, tužilac saopštava sudu da je njegov zahtev neosnovan”.²² Ako je ova izjava dopuštena, sud onda bez daljeg raspravljanja donosi presudu kojom odbija tužbeni zahtev. Tada se ne zahteva pristanak tuženog. Prikazaćemo kako su odredbe o presudi na osnovu odricanja regulisane u uporednopravnim zakonima o parničnom postupku.

U zakonodavstvu Republike Srbije je u članu 349 ZPPSRB navedeno je da “Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljanja da donese presudu kojom odbija tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja). Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog. Sud neće da donese presudu na osnovu odricanja i kad su ispunjeni uslovi, ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Donošenje presude na osnovu odricanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Odricanje od tužbenog zahteva, na ročištu ili u podnesku, tužilac može da opozove do donošenja presude i bez pristanka tuženog.”

U zakonodavstvu Republike Hrvatske je u članu 331.a ZPPHRV navedeno da “Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljanja doneti presudu kojom odbija tužbeni zahtev (presuda na temelju odricanja). Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog. Sud neće doneti presudu na temelju odricanja i kad je udovoljeno potrebnim uslovima ako utvrdi da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 3). Donošenje presude na temelju odricanja odložiće će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog članka prethodno pribave obaveštenja. Odricanje od tužbenog zahteva, na

²¹ Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Jugoslaviju od 13.07.1929. godine u članu 490 je normirao „Ako se tužilac na prvom ročištu ili na usmenoj spornoj raspravi izrečno odreče svoga zahteva onda će se tužbeno traženje po predlogu tuženikovu odbiti presudom na osnovu odricanja. Ako se odricanje tiče samo jednog ili više utuženih zahteva, onda se može na osnovu odricanja po predlogu doneti delimična presuda.“

²² Stanković, G., (2013). Građansko procesno pravo, Beograd, Megatrend Univezitet, str. 485.

ročištu ili u pisanom podnesku, tužilac može i bez pristanka tuženog opozvati do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Republike Slovenije je u članu 317 ZPPSLO navedeno “Ako se tužilac odrekne zahteva do kraja glavnog pretresa, sud donosi presudu kojom odbija zahtev bez daljeg razmatranja (presuda zasnovana na odricanju). Odricanje od zahteva ne zahteva saglasnost tuženog. Sud ne donosi presudu zasnovanu na odricanju, čak i ako su ispunjeni potrebni uslovi ako utvrdi da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 3). Izricanje presude na osnovu odricanja odlaže se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog člana pribave obaveštenja. Odricanje zahteva na ročištu ili u pisanom obliku podnosioc zahteva može opozvati i bez pristanka tuženog do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Republike Crne Gore je u članu 338 ZPPCG navedeno “Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne celog ili dela tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljajanja doneti presudu kojom odbija tužbeni zahtev u delu u kome se tužilac odrekao (presuda na osnovu odricanja). Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog. Sud neće doneti presudu na osnovu odricanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi ako nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4, stav 3). Donošenje presude na osnovu odricanja odlaže se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Odricanje od tužbenog zahteva, na ročištu ili u pisanom podnesku, tužilac može i bez pristanka tuženog opozvati do donošenja presude.” U zakonodavstvu Republike Srpske je u članu 181 ZPPSRP navedeno da “Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljajanja doneti presudu kojom odbija tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja). Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog. Tužilac može do donošenja presude, na ročištu ili u pismenom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahteva bez pristanka tuženog.”

U zakonodavstvu Republike Severne Makedonije je u članu 318 ZPPMAK navedeno da “Ako se tužilac pre zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljajanja da donese presudu kojom se odbija tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja). Za odustajanje od tužbe nije potrebna saglasnost tuženog. Sud neće da donese presudu na osnovu odricanja i kada su ispunjeni potrebni uslovi ako utvrdi da postoji zabrana kojom stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Donošenje presude na osnovu odricanja će se odložiti ako je potrebno da se okolnosti iz stava 3 ovog člana prethodno ispituju. Odricanje od tužbenog zahteva na ročištu ili

pismenim podneskom tužilac može i bez saglasnosti tuženog da opozove sve do donošenja presude.”

U zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine je u članu 181 ZPPBIH navedeno da “Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljavanja doneti presudu kojom odbija tužbeni zahtev (presuda na osnovu odricanja). (2) Za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog. (3) Tužilac može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahteva bez pristanka tuženog.”

Kao što vidimo iz prikazanog, odredbe o presudi na osnovu odricanja su skoro identične u svim prikazanim parničnim zakonima. Opet uviđamo da odstupanje pravi parnični zakon Crne Gore koji pravi podelu na deo tužbenog zahteva “ako tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne celog ili dela tužbenog zahteva, sud će bez daljeg raspravljavanja doneti presudu kojom odbija tužbeni zahtev u delu u kome se tužilac odrekao (presuda na osnovu odricanja).” Svi ostali parnični zakoni ne navode u kom delu se vrši odricanje jer se smatra da tužilac se odriče od tužbenog zahteva u celosti, koji sud usvaja i donosi presudu na osnovu odricanja.

Presuda na osnovu izostanka

Ova vrsta presude se prvi put javlja u domaćem zakonodavstvu u ZPP1929. Tada je nosila naziv presuda izostanka ili propuštanja,²³ Ostaje i u ZPP1956 pod nazivom presuda zbog izostanka, normirana u članu 321. U ZPP1976 normirana je u članu 332. Međutim, ZPP2004 nije normirao odredbe o ovoj presudi. Iz ove presude se kasnije normirala presuda na osnovu propuštanja. Ova vrsta presude se naziva kontumaciona presuda, nastala od latinske reči *contumax* što znači tvrdoglav, prkosan. Presuda na osnovu izostanka se donosi u parničnim postupcima kada je tuženom dostavljena tužba zajedno sa pozivom na pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu i ako tuženi ne dođe na njih, a uredno je pozvan, nije podneskom osporio tužbeni zahtev i svoj nedolazak nije opravdao, a tužiočeva osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi i činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate i ne postoje opštepoznate okolnosti zbog kojih tuženi nije mogao da dođe na ročište. Tada sud donosi presudu na osnovu izostanka. Neće doneti presudu na osnovu izostanka ako iz činjenica

²³ Niketić, G., *op. cit.*, str. 403.

navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahteva, a tužba na ročištu nije preinačena. Tada sud donosi presudu kojom se tužbeni zahtev odbija. U slučaju sumnje oko urednosti poziva tuženom, sud može odložiti donošenje presude na osnovu izostanka i naložiti da se ispita urednost slanja i prijema poziva koji ne može biti duži od 30 dana ako se dostavlja u zemlji, a ako se dostavlja licu koje je u inostranstvu ne duži rok od šest meseci.

Prikazaćemo odredbe o presudi na osnovu izostanka u navedenim parničnim zakonima.

U zakonodavstvu Republike Srbije je u članu 351 ZPPSRB navedeno da „Kad tuženi kome tužba nije dostavljena na odgovor, već mu je tužba dostavljena zajedno sa pozivom na ročište, ne dođe na pripremno ročište ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano ili ako dođe na ta ročišta, ali neće da se upusti u raspravljanje, a ne ospori tužbeni zahtev, sud će da donese presudu kojom se usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog izostanka) ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1) tuženi je uredno pozvan; 2) tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtev; 3) osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi; 4) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate; 5) ne postoje opštepoznate okolnosti zbog kojih tuženi nije mogao da dođe na ročište. Presuda zbog izostanka neće da se donese i kad su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana, ako radi se o zahtevima kojima stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Donošenje presude zbog izostanka odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahteva, a tužba na ročištu nije preinačena, sud će da donese presudu kojom se tužbeni zahtev odbija. Donošenje presude zbog izostanka može da se odloži i ako nema dokaza da je tuženi uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen. U tom slučaju sud će da odredi rok, koji ne može da bude duži od 30 dana za dostavu u Republici Srbiji, odnosno duži od roka potrebnog za dostavljanje u smislu člana 133, stav 2 ovog zakona, da se proverí da li je tuženi uredno pozvan. Ako se u određenom roku utvrdí da je tuženi bio uredno pozvan, sud će da donese presudu zbog izostanka. U slučajevima propisanim u st. 4 i 5 ovog člana, presudu zbog izostanka sud može da donese bez izjašnjavanja stranaka.”

U zakonodavstvu Republike Hrvatske je u članu 332. ZPPHRV navedeno da „Kad tuženi kome tužba nije dostavljena na odgovor, već mu je samo dostavljena zajedno s pozivom na ročište, ne dođe na pripremno ročište do njegovog zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ta ročišta, ali se neće upustiti u raspravljanje

ili se udalji s ročišta, a ne ospori tužbeni zahtev sud će na predlog tužioca ili po službenoj dužnosti doneti presudu kojom se prihvata tužbeni zahtev (presuda zbog izostanka) ako je udovoljeno ovim uslovima: 1) ako je tuženi bio uredno pozvan, 2) ako tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtev, 3) ako osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, 4) ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtev nisu u protivrečnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili s činjenicama koje su opštepoznate, 5) ako ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženog sprečili opravdani razlozi da dođe na ročište.

Neće se doneti presuda zbog izostanka i kad je udovoljeno uslovima iz stava 1. ovog člana ako sud nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 3). Donošenje presude zbog izostanka odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana pre toga pribave obaveštenja. Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahteva, a tužba na ročištu nije preinačena, sud će doneti presudu kojom se tužbeni zahtev odbija. Donošenje presude zbog izostanka može se odložiti i ako nema dokaza da je tuženi uredno pozvan, a nesumnjivo je da mu je poziv upućen. U tom slučaju predsednik veća određuje rok, koji ne može biti duži od trideset dana za dostavu u zemlji odnosno duži od šest meseci za dostavu u inostranstvu, da se proverí da li je tuženi uredno pozvan. Ako se u tom roku utvrdi da je tuženi bio uredno pozvan, predsednik veća donosi presudu zbog izostanka. Protiv rešenja kojim se odbija predlog tužioca da se donese presuda zbog izostanka žalba nije dopuštena. U slučajevima predviđenim u st. 3 i 5 ovog članka presudu zbog izostanka sud može doneti bez saslušanja stranaka.”

U zakonodavstvu Republike Severne Makedonije je u članu 320 ZPPMAK navedeno da „Kada tuženi u odgovoru na tužbu nije osporio tužbeni zahtev, ili ne dođe na pripremno ročište do njegovog zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije ni održano ili ako dođe na ova ročišta ali se ne upusti u raspravljanje ili se udalji sa ročišta, a ne ospori tužbeni zahtev, doneće se presuda kojom se usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu izostanka) ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1) da je tuženi uredno pozvan; 2) da je tužilac predložio donošenje presude na osnovu izostanka; 3) ako tuženi nije odgovorio na tužbu ili na drugi podnesak i nije osporio tužbeni zahtev; 4) osnovanost tužbenog zahteva proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi; 5) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima što je sam tužilac podneo uz tužbu ili sa opštepoznatim činjenicama i 6) da ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizilaze razlozi da je tuženi opravdano sprečen da dođe na ročište.

Ne može se doneti presuda zbog izostanka i kada su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana ako sud nađe da stranke ne mogu da raspolazu sa tužbenim zahtevom (član 3, stav 3). Donošenje presude na osnovu izostanka će se odložiti ako je potrebno da se prethodno provere okolnosti iz stava 2 ovog člana. Ako iz činjenica koji su navedeni u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahteva, a tužba nije na ročištu preinačena, sud će da donese presudu kojom odbija tužbeni zahtev. Donošenje presude na osnovu izostanka može da se odloži i u slučaju ako nema dokaza da je tuženi uredno pozvan, a nema sumnje da mu je poziv uredno poslat. U tom slučaju, predsednik veća će opredeliti rok koji ne može biti duži od 30 dana za dostavljanje u zemlji odnosno ne duži od šest meseci za dostavljanje u inostranstvu, da se proverí da li je tuženi uredno pozvan. Ako se u tom roku utvrdi da je tuženi bio uredno pozvan, predsednik veća će doneti presudu na osnovu izostanka. Protiv rešenja suda kojim se odbija predlog tužioca da donese presudu na osnovu izostanka nije dozvoljena posebna žalba. U slučajevima predviđenim u stavovima 3 i 5 ovog člana presuda na osnovu izostanka sud može doneti i bez saslušavanja stranaka.”

U zakonodavstvima Republike Slovenije, Republike Crne Gore, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine nisu regulisane odredbe o presudi na osnovu izostanka.

S druge strane Republika Makedonija detaljnije reguliše ovu odredbu i unosi „da je tužilac predložio donošenje presude na osnovu izostanka” u smislu da donošenje ove presude mora predložiti tužilac. U ostalom delu, odredbe su u većem delu identične u parničnim zakonima Republike Srbije, Republike Severne Makedonije i Republike Hrvatske.

Presuda na osnovu propuštanja

Ova vrsta presude postoji u svim u ovom radu prikazanim parničnim zakonima. Nastala je iz presude na osnovu izostanka. Njen termin se prvi put koristio u ZPP1929. Onda je izostavljena prilikom izrade Zakona o parničnom postupku 1957. godine, a nije bila normirana ni u Zakonu o parničnom postupku iz 1976. godine. Ponovo se javlja u ZPP2004 u članu 338. Koristi se u redovnim ili opštim parničnim postupcima. Uslovi koji moraju biti ispunjeni su da je tuženom uredno dostavljena tužba sa poukom o posledicama propuštanja, da činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate, da osnovanost tužbenog zahteva proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi i da ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizilazi da su tuženog sprečili

opravdani razlozi da odgovori na tužbu. Sud neće doneti presudu ako stranke disponiraju zahtevima koji su u suprotnosti sa javnim poretком, imperativnim propisima, dobrim običajima i moralom. Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahteva sud će da zakaže pripremno ročište i ako na tom ročištu tužba nije prinačena, sud će presudom odbiti tužbeni zahtev. Slično kao i kod presude na osnovu izostanka, ako postoji sumnja da je tužba dostavljena tuženom na odgovor, sud može da odloži donošenje presude, i da naloži da se proverí dostavljanje. Ako je dostavljanje vršeno licu koje se nalazi u državi onda je rok 30 dana, a ako se dostavljanje vrši licu koje je u inostranstvu onda je rok do 6 meseci. Prikazaćemo kako su odredbe o presudi na osnovu propuštanja regulisane u uporednopravnim zakonima o parničnom postupku.

U zakonodavstvu Republike Srbije je u članu 350 ZPPSRB normirano da „Ako tuženi ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog propuštanja), ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1) tuženom je uredno dostavljena tužba sa poukom o posledicama propuštanja; 2) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podneo ili sa činjenicama koje su opštepoznate; 3) osnovanost tužbenog zahteva proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi; 4) ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizilazi da su tuženog sprečili opravdani razlozi da odgovori na tužbu. Presuda zbog propuštanja neće da se donese i kad su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana, ako sud nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu da raspolazu (član 3, stav 3). Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahteva, sud će da zakaže pripremno ročište, a ako tužba na pripremnom ročištu nije preinačena, sud će da donese presudu kojom se tužbeni zahtev odbija. Donošenje presude zbog propuštanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prethodno pribave obaveštenja. Donošenje presude zbog propuštanja može da se odloži i ako nema dokaza da je tuženom uredno dostavljena tužba, a nesumnjivo je da mu je tužba poslata. U tom slučaju sud će da odredi rok koji ne može da bude duži od 30 dana za dostavljanje u Republici Srbiji, odnosno duži od roka potrebnog za dostavljanje u smislu člana 133, stav 2 ovog zakona, da se proverí da li je tuženom uredno dostavljena tužba. Ako se u određenom roku utvrdi da je tuženom bila uredno dostavljena tužba, sud će da donese presudu zbog propuštanja. U slučajevima propisanim u st. 4 i 5 ovog člana, presudu zbog propuštanja sud može da donese bez izjašnjavanja stranaka.”

U zakonodavstvu Republike Hrvatske je u članu 331.b ZPPHRV normirano da „Ako tuženi ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, doneće

se presuda kojom se prihvata tužbeni zahtev (presuda zbog ogluhe), ako bude udovoljeno ovim uslovima: 1. ako su tuženom tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni, 2. ako osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužilac podneo ili s činjenicama koje su opštepoznate, ako ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženog sprečili opravdani razlozi da podnese odgovor na tužbu. Neće se doneti presuda zbog ogluhe i kad je udovoljeno uslovima iz stava 1. ovoga člana ako sud nađe da je reč o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (članak 3, stavak 3). Donošenje presude zbog ogluhe odložiće će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovoga članka pre toga pribave obaveštenja.

Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenoga zahteva, sud će odrediti pripremno ročište i ako na tom ročištu tužilac ne preinači tužbu, doneće presudu kojom se tužbeni zahtev odbija. Donošenje presude zbog ogluhe može se odložiti i ako nema dokaza da su tuženom uredno dostavljeni tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu, a nesumnjivo je da su mu upućeni. U tom slučaju odrediće se rok, koji ne može biti duži od trideset dana za dostavu u zemlji, odnosno duži od šest meseci za dostavu u inostranstvu, da se proveri jesu li tužba i poziv za davanje odgovora na tužbu tuženom uredno dostavljeni. Ako se u tom roku utvrdi da su ta pismena bila tuženom uredno dostavljena, doneće se presuda zbog ogluhe. Protiv rešenja suda kojim odbija predlog tužioca da se donese presuda zbog ogluhe žalba nije dopuštena. U slučajevima iz stava 3 i 5 ovoga člana presuda zbog ogluhe može se doneti i bez saslušanja stranaka.”

U zakonodavstvu Republike Slovenije je u članu 318 ZPPSLO navedeno da „Ako tuženi ne odgovori na zahtev u roku iz člana 277 ovog zakona, sud će doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda na osnovu propuštanja), ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1. da je tuženom uredno uručena tužba; 2. da nije zahtev kojim stranke ne mogu da raspolažu (treći stav člana 3, ovog zakona); 3. da je tužba utemeljena na činjenicama navedenim u prijavi; 4. da činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je podneo sam tužilac ili sa činjenicama koje su opšte poznate. Donošenje presude na osnovu propuštanja može se po potrebi odložiti dok se ne provere okolnosti iz prethodnog stava. Ako činjenice navedene u tužbi ne pokažu da je tužbeni zahtev osnovan, sud će doneti presudu kojom se tužbeni zahtev odbija.”

U zakonodavstvu Republike Crne Gore je u članu 339 ZPPCG normirano da „Ako tuženi u roku iz člana 279, stav 1 ovog zakona ne odgovori na tužbu,

sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog propuštanja), ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1) ako je tuženom uredno dostavljena tužba na odgovor; 2) ako se ne radi o zahtevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4m stav 3); 3) ako osnovanost tužbenog zahteva proizilazi iz činjenica koje su navedene u tužbi; 4) ako činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je dostavio sam tužilac ili s činjenicama koje su opšte poznate. Donošenje presude zbog propuštanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 1 ovog člana prethodno pribave obavještenja.”

U zakonodavstvu Republike Srpske je u članu 182 ZPPSRP navedeno da „Kad tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će doneti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtev očigledno neosnovan. Tužbeni zahtev je očigledno neosnovan: 1) ako je tužbeni zahtev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi; 2) ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev u očiglednoj protivrečnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su opštepoznate. Ako je zahtev očigledno neosnovan, sud će doneti presudu kojom se odbija tužbeni zahtev. Presuda zbog propuštanja neće se doneti o zahtevu ili delu zahteva kojim stranke ne mogu raspolagati.”

U zakonodavstvu Republike Severne Makedonije je u članu 319 ZPPMAK normirano da „Ako tuženi ne dostavi odgovor na tužbu u ostavljenom roku, sud će doneti presudu kojom usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog nedostavljanja odgovora na tužbu), ako bi bili ispunjeni sledeći uslovi: 1) tuženom su tužba i nalog za davanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni, 2) osnovanost tužbenog zahteva proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi, 3) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je tužilac podneo i sa opšte poznatim činjenicama i 4) ne postoje opštepoznate okolnosti iz kojih proizilazi da je tuženi bio sprečen da dostavi odgovor na tužbu. Ne može se doneti presuda zbog nedostavljanja odgovora na tužbu i ako su ispunjeni uslovi iz prethodnog stava ako sud nađe da stranke ne mogu raspolagati podnetim zahtevom član 3 stav (3). Donošenje presude radi nedostavljanja odgovora na tužbu može da se odloži ako je potrebno da se ispituju okolnosti iz stava 2 ovog člana. Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahteva, sud će održati pripremno ročište i ako na to ročište tužilac ne preinači tužbu, doneće se presuda kojom se tužbeni zahtev odbija. Donošenje presude radi nedostavljanja odgovora na tužbu može da se odloži iako nema dokaza da je tuženom uredno dostavljena tužba i nalog za davanje odgovora na tužbu, a nema sumnje da su mu poslali. U tom

slučaju, sud će opredeliti rok koji ne može biti duži od 30 dana za dostavljanje u Republici Makedoniji, odnosno ne duži od šest meseci za dostavljanje u inostranstvu, da se proveri da li su mu tužba i nalog za dostavljanje odgovora na tužbu uredno dostavljeni. Ako se utvrdi da su u tom roku pismena dostavljena tuženom, sud će doneti presudu zbog nedostavljanja odgovora na tužbu. Protiv rešenja suda kojim se odbija predlog tužioca za donošenjem presude na osnovu nedostavljanja odgovora na tužbu, nije dozvoljena posebna žalba. U slučaju stava 3 i 5 ovog člana presuda zbog nedostavljanja odgovora na tužbu se može doneti i bez saslušavanja stranaka.”

U zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine je u članu 182 ZPPBIH navedeno da „Kad tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će doneti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtev očigledno neosnovan. Tužbeni zahtev je očigledno neosnovan: 1) ako je tužbeni zahtev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi; 2) ako su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtev u očiglednoj protivnosti s dokazima koje je sam tužilac predložio ili s činjenicama koje su opštepoznate. (3) Ako je zahtev očigledno neosnovan, sud će doneti presudu kojom se odbija tužbeni zahtev. Presuda zbog propuštanja neće se doneti o zahtevu ili delu zahteva kojim stranke ne mogu raspolagati.”

Presudu na osnovu propuštanja poznaju sva prikazana parnična zakonodavstva. U većini slučajeva je identično regulisana. Taksativno su navedeni razlozi koji su potrebni da bi se mogla doneti ova vrsta presude. Ako se iz činjenica ne proizilazi osnovanost tužbenog zahteva, donosi se presuda kojom se tužbeni zahtev odbija. Parnični zakoni Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine drugačije regulišu ove odredbe. Oni u članu navode da će sud doneti presudu na osnovu propuštanja ako tuženi ne odgovori na tužbu, osim ako je tužbeni zahtev očigledno neosnovan. Tužbeni zahtev je očigledno neosnovan kada je tužbeni zahtev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi, kada su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev u očiglednoj protivrečnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su opštepoznate. Tada će sud doneti presudu kojom se odbija tužbeni zahtev.

Zaključna razmatranja

Kao što se može zaključiti iz prikazanog, dispozitivne presude na osnovu držanja stranaka u parnici postoje u svim uporednopravnim zakonima o parničnom postupku koje smo koristili za komparaciju. Uviđamo da presude

na osnovu izostanka i presude bez održavanja glavne rasprave nisu prisutne u određenim zakonodavstvima. Presuda bez održavanja rasprave nije prisutna u zakonima o parničnom postupku Slovenije, Federacije Bosne i Hercegovine, i Republike Srpske. Presuda na osnovu izostanka nije uvrštena u zakone o parničnom postupku samostalno već kroz presudu na osnovu propuštanja. Zakonodavstva koja nemaju presudu na osnovu izostanka su Slovenija, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Republika Crna Gora. U pogledu presude na osnovu priznanja, presude na osnovu odricanja, presude na osnovu propuštanja važe skoro identične odredbe u primeni ovih presuda pred nacionalnim sudovima. To je i prihvatljivo imajući u vidu da su sve ove navedene države zadržale (uz izvesna politička prilagođavanja) Zakon o parničnom postupku SFRJ iz 1976. godine.

Stanković Marko, LLD

Assistant professor, The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad, The University of Business Academy in Novi Sad

Despotović Danijela, LLD

Assistant professor, The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad, The University of Business Academy in Novi Sad

CONTRADICTIONARY AND JUDGMENTS BASED ON DISPOSITIVE ACTIONS OF THE PARTIES IN SERBIA AND COMPARATIVE LAW

A b s t r a c t

One way to end a civil proceedings is to reach a court decision, which can be in the form of a judgment or in the form of a ruling. The judgment shall decide on the merits of the claim filed. The content of the legal protection provided by the judgments is divided into condemnatory, declarative and constitutive ones. According to the manner in which they are rendered, there are complete, partial, intermediate and supplementary judgments. This paper will address the types of judgments according to the fact how

parties are treated or held in a litigation. Depending on the legislation, we will see that in some solutions there are certain judgments not present in other legislation. In the legislation of Republic of Serbia there are contradictory verdicts, the verdicts on admissions, verdicts on waiver, the judgment on absenteeism, judgment on omission and judgment without hearing. Comparative legislation refers to the legislation of Croatia, Slovenia, the Federation of Bosnia and Herzegovina, Republika Srpska, Northern Macedonia and Montenegro.

Keywords: *adjudication judgment, waiver judgment, absenteeism judgment, default judgment, adverse judgment*

Literatura

1. Culja, S., (1957). Građanski parnični postupak FNRJ, Zagreb, Školska Knjiga
2. Jakšić, A. (2018) Građansko procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
3. Keča R., Starović B., (2004). Građansko procesno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu
4. Momčilović, R., Grdić Prstojević, V., (2008). Građansko procesno pravo, Mladenovac, Grafika Komerc
5. Niketić, G., (1934). Građanski parnični postupak, Beograd, Geca Kon
6. Poznić, B., et al. (1957). Zakon o parničnom postupku sa komentarom, Beograd, Nova administracija
7. Ralčić, T., Tanasković, V. (1980). Zakon o parničnom postupku, sa komentarom, sudskom praksom obrascima i registrom pojmova, Beograd, Književne novine
8. Stanković, G., (2013). Presuda bez održavanja rasprave, Novi Sad, *Pravo teorija i praksa*, 30 (7-9), str. 1-17
9. Stanković, G., (2013). Građansko procesno pravo, Beograd, Megatrend Univezitet
10. Triva, S. Belajec, V., Dika, M., (1986). Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, Narodne Novine
11. Triva, S., Dika, M., (1991). Zbirka pravnih propisa, Zakon o parničnom postupku od 24.12.1976. godine, Zagreb, Narodne Novine

12. Zakon o parničnom postupku Crne Gore, *Sl. list RCG*, br. 22/04, 28/05-odluke US i 76/06 i *Sl. list CG*, br. 47/15-dr. zakon, 48/15, 51/17, 75/17-odluka US, 62/18-odluka US i 34/19
13. Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije BiH*, br.53/03, br. 73/05, 19/06 i 98/15
14. Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, *SL SFRJ*, br. 4/77 i 36/77. (*SL SFRJ*, br.6/80, 36/82, 43/82,69/82,58/84,74/87,57/89,20/90,27/90 i 35/91. *NN* br. 91/92, *NN* br. 112/99, *NN* br. 88/01, *NN* br.117/03, *NN* br. 88/05, Odluka USRH br. U-I-1569/04 i dr. *NN* br. 2/07 i 96/08, *NN* br. 84/08, *NN* br. 123/08, *NN* br. 57/11 i *NN* br. 25/13
15. Zakon o parničnom postupku Republike Makedonije, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 79/05, br. 110/08, br. 83/09, br. 116/2010 i br. 07/11
16. Zakon o pravdnem postopku, *Uradni list RS*, št. 26/99 z dne 15. 4. 1999), – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-A (*Uradni list RS*, št. 96/02 z dne 14. 11.2002), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o razveljavitvi šestega odstavka 168. člena Zakona o pravdnem postopku, kolikor gre za sodne takse za vložitev tožbe, št.U-I-255/99-28 (*Uradni list RS*, št. 58/03 z dne 18. 6. 2003), – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-B (*Uradni list RS*, št. 2/04 z dne 15. 1.2004), – Zakon o delovnih in socialnih sodiščih – ZDSS-1 (*Uradni list RS*, št. 2/04 z dne 15. 1. 2004), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o delni razveljavitvi 11. člena Zakona o pravdnem postopku, št.U-I-145/03-9 (*Uradni list RS*, št. 69/05 z dne 22. 7. 2005), – Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o razveljavitviprvega odstavka 105.a člena Zakona o pravdnem postopku, št. U-I-74/05 (*Uradni list RS*, št. 90/05 z dne 10. 10.2005), kolikor določa, da je treba vlogi, ki vsebuje napoved pritožbe, v postopkih za izdajo plačilnega naloga v gospodarskih sporih priložiti dokazilo o plačilu sodne takse,– Odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije o delni razveljavitvi 366. člena Zakona o pravdnem postopku, št.U-I-55/04-10 (*Uradni list RS*, št. 43/06 z dne 21. 4. 2006) in – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-C (*Uradni list RS*, št. 52/07 z dne 12. 6.2007). Zakon o pravdnem postopku (uradno prečiščeno besedilo) (ZPP-UPB3) *Uradni List RS*, br. 73/07 od 13.08.2007
17. Zakon o parničnom postupku Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 72/11, 49/13-odluka US, 74/13 – odluka US, 55/14 i 87/18

18. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 - odluka US, 45/09 - odluka US, 49/09 i 61/13
19. Zakon o parničnom postupku, *Sl. glasnik RS*, br. 125/04, 111/09
20. Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Jugoslaviju od 13.07.1929. godine, Beograd, Državna štamparija